עין משפט נר מצוה

קכג א מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה יג טוש"ע אה"ע סימן קנד סעיף יג:
קכד ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:
קכה ג מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סימן א סעיף א:
קכו ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:
קכז ה ו מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סימן קנד סעיף ו:

מסורת הש"ס

א) שבת קיא. גיטין מג: קדושין לה., ב) סוף מס' ד"א [ב"מ פז.], ג) [כתובות סד.], ד) [נדה כו.], ה) ס"א גליא ליה, ו) [ש"א טז], ז) בס"א: בן, ח) [לקמן קטז.], ט) [עיין רש"א סנהדרין נט: סד"ה גמרא והרי פריה ורביה], י) [בנדרים לא. וע' בהר"ן שם ובתוספות שם],

גמרא

א הוא אמר אפלת בגו עשר והיא אמרה לא אפלית א"ר אמי אף בזו היא נאמנת דאם איתא דהפילה נפשה בעקרתה לא מחזקה הפילה וחזרה והפילה וחזרה והפילה הוחזקה לנפלים ב הוא אמר אפילה תרי והיא אמרה תלת אמר רבי יצחק בן אלעזר עובדא הוה בי מדרשא ואמרו היא מהימנא דאם איתא דלא אפלה נפשה בניפלי לא מחזקה:

מתני' ג האיש מצווה על פריה ורביה ד אבל לא האשה רבי יוחנן בן ברוקה אומר על א) שניהם הוא אומר [1] ויברך אותם אלהים ויאמר להם [אלהים] פרו ורבו:

גמ' מנא הני מילי אמר ר' אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון אמר קרא [1] ומלאו את הארץ וכבשוה איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש אדרבה וכבשוה תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק וכבשה כתיב רב יוסף אמר מהכא [2] אני אל שדי פרה ורבה ולא קאמר פרו ורבו ואמר רבי אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע רבי אבא אומר חובה שנאמר [3] אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך וא"ר אילעא משום רבי אלעזר בר' שמעון מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום שנאמר [4] אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אנא שא נא וגו' ר' נתן אומר מצוה שנאמר [5] ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו' ב) דבי רבי ישמעאל תנא גדול השלום שאף הקדוש ברוך הוא שינה בו דמעיקרא כתיב [6] ואדוני זקן ולבסוף כתיב [7] ואני זקנתי: רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אתמר רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה וחד אמר אין הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה תסתיים דרבי יוחנן הוא דאמר אין הלכה דיתיב ר' אבהו וקאמר משמיה דרבי יוחנן הלכה ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו ואיכא דאמרי רבי חייא בר אבא אמר ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו אמר רב פפא בשלמא למאן דאמר רבי אבהו אמרה משום כבוד בי קיסר לא אמרו ליה ולא מידי אלא למאן דאמר רבי חייא בר אבא אמרה לימרו ליה לא אמר רבי יוחנן הכי מאי הוה עלה ת"ש דאמר ר' אחא בר חנינא אמר ר' אבהו אמר ר' אסי עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דקיסרי ואמר יוציא ויתן כתובה ואי ס"ד לא מפקדה כתובה מאי עבידתה דלמא בבאה מחמת טענה כי ההיא דאתאי לקמיה דר' אמי אמרה ליה ה הב לי כתובה אמר לה זיל לא מיפקדת אמרה ליה מסיבו דילה מאי תיהוי עלה דהדך אתתא אמר כי הא ודאי כפינן ו ההיא דאתאי לקמיה דרב נחמן אמר לה לא מיפקדת אמרה ליה לא בעיא הך אתתא ז חוטרא לידה ומרה לקבורה אמר כי הא ודאי כפינן ח) יהודה וחזקיה תאומים היו אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה ואחד נגמרה צורתו לתחלת שבעה יהודית דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה שנאי מנא ואתיא לקמיה דר' חייא אמרה אתתא מפקדא אפריה ורביה אמר לה לא אזלא אשתיא סמא דעקרתא לסוף ט) איגלאי מילתא אמר לה איכו ילדת לי חדא כרסא אחריתא דאמר מר יהודה וחזקיה אחי פזי וטוי אחוותא

רש"י

הוא אמר אפלת בגו עשר. כשאנו באין לכופו להוציא הוא אומר הפילה בתוך עשר ועדיין אין זמן להוציא דתנן מונה משעה שהפילה: **והיא אמרה לא אפלית.** אלא עקרה אני: **הוחזקה לנפלים.** ויוציא ויתן כתובה שמא לא זכה ליבנות ממנה: **אפילה תרי.** ולא תוציא: **היא מהימנא.** וכופין אותו ולא שהיא תובעת גירושין אלא שעלינו לכופו לקיים פריה ורביה: **מתני' אבל לא האשה.** וטעמא מפרש בגמרא: **גמ' לומר דבר הנשמע.** דכתיב (ויקרא יט) הוכח תוכיח להוכיח מי שמקבל הימנו: **אביך צוה.** יעקב לא צוה אלא הם שינו מפני דרכי שלום: **איך אלך.** וכתיב ו) ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבוח וגו' הקב"ה צוה לשנות: **ואדוני זקן.** שרה אמרה לשון בזוי וכשגלה הקב"ה הדבר לאברהם כתיב למה זה צחקה שרה וגו' ואני זקנתי ושינה הדבר מפני השלום: **משמיה דרבי יוחנן הלכה.** כר' יוחנן בן ברוקה: **ואהדרינהו לאפייהו.** דלא אמרה רבי יוחנן מעולם וחלקו לו כבוד ולא רצו להכחישו: רבי אבהו קרוב למלכות הוה כדאמר בסנהדרין (דף יד.) ובכתובות (דף יז.) דמשרן אמהתא דבי קיסר רבא דעמיה מדברנא לאומתיה: **עובדא הוה.** והיא תובעתו לגרשה לפי שלא היו לה בנים: **דאתאי לקמיה דרבי אמי.** ותובעתו לגרשה: **לא מפקדת.** ואם רוצה את לצאת אין לך כתובה: **מסיבו דילה.** בזקנתה מה תהא עליה: **חוטרא לידה.** עץ ז) שתשען עליו לעת זקנתה ואם תמות יקברנה: **איכו ילדת לי חדא כרסא.** ומי יתן שלא שתית ותלדי לי עוד כרס אחד שני בנים: **אחי.** תאומים: אחוותא

תוספות

אפילה תרי והיא אמרה תלתא א והשתא ניחא הא דקאמר הוא אומר מינה שהרי עכשיו הוחזקה בתלת זימני ויש לה להפסיד כתובתה והיא אמרה מיניה ומסיק דנאמנת ב ואם טוענת דאין יכול להזקק פסקו רבותינו דנאמנת אפילו למשנה אחרונה דדוקא כשטוענת שאין יורה כחץ חיישינן שמא משקרת לפי שבעלה לא ידע בה דמשקרת כדאמרי' בסוף נדרים (דף צא.) אבל במילתא דידע בה דמשקרא נאמנת מדרב המנונא ח) לפי שאין האשה מעיזה פניה בפני בעלה ג א):

ולא קאמר פרו ורבו. אע"ג דלאדם הראשון קאמר פרו ורבו ההוא ברכה בעלמא ולא למצוה ד ט):

ואי סלקא דעתך דלא מיפקדא כתובה מאי עבידתה. משמע דאי מיפקדא ניחא דיש לה כתובה ותימה דאי מפקדא א"כ מיענשא אפריה ורביה ואית לן למימר דאדרבה איהי היא דלא זכתה כדמוכח לעיל ותירץ ר"י בן ר' מאיר דהכא בידוע שהוא עקור אבל ק"ק אמאי פריך כתובה מאי עבידתה ולא פריך נמי אמאי יוציא: **כי הא ודאי כפינן.** פר"ח דכל הנך דכופין מחמתה דוקא מנה ומאתים אית לה אבל תוספת לית לה דאדעתא למיפק לא אוסיף לה ה ודייק מהא דאמר בריש אע"פ (כתובות דף נד:) תנאי כתובה ככתובה נפקא מינה למורדת כו' ולא קאמר נפקא מינה לבאה מחמת טענה וכיוצא בה ו והא דלא קאמר נ"מ לשהה עמה עשר שנים שיש לה נמי תוספת דלא גרעה מאילונית דאמר בסוף אלמנה ניזונת (שם ד' קא.) דיש לה תוספת מילתא דפשיטא היא כיון דלא מחמתה כופין דמה היא יכולה אם ב"ד כופין אותו משום פריה ורביה ז ור"ת מפרש דלכל מילי הוי תנאי כתובה [ככתובה] וממאנת וחברותיה דאין להם כתובה אע"פ שיש להם תוספת התם משום דאיגלאי מילתא דלא נתקדשה מעולם ח ולא יתכן דלענין פרעתי לא הוי תנאי כתובה ככתובה דלכתובה לא אמר כלום ט ובתוספת נאמן לומר פרעתי י כדמוכח בעובדא דשבתאי בריה דרבי מרינוס (ב"מ יז.) ויש לדחות יא דהתם לא הוסיף חתן עצמו כ"א שבתאי אביו ולא חשיב כשאר תוספת ואין להאריך כאן כן מצאתי בתשובה אחת שפסק ריצב"א על אשה שהיתה טוענת על בעלה כי אין לאיש גבורתו והאיש היה טוען כי היה לו גבורת אנשים אך היא בועטת וגורמת שאין יכול לבעול דלא מהימנא מדרב המנונא ט) כיון שהיתה תובעת כתובה יב והיכא שהודה הבעל שאין יכול לבעול פסק דצריך ליתן גט וכתובה אפילו אינה באה מחמת טענה כיון דאין יכול כלל לקיים לה עונה ודוקא מנה ומאתים אבל תוספת לא יתן דהא בנכנסה לחופה ולא נבעלה עמד בתיקו בריש אע"פ (כתובות דף נו. ושם) דשמא לא כתב אלא ע"מ חיבת ביאה ולרב האי גאון דלכל תיקו חולקין שייך כאן דין חולקין אבל נדוניתה שהכניסה לו יחזיר הכל מה שידעו שהכניסה לו אבל מה שכותבין נדוניא גדולה יג לכבוד הכלה נראה לו דהוי כעין תוספת ומיהו אם יכול להתקשות ויש (א) כאן לכל הפחות הכנסת עטרה אבל אין לו כח למרק על זה נראה לו דיש תוספת דיש כאן חיבת ביאה בהכנסת עטרה ואם אין יכול לבעול מחמת שרחמה צר כתב דאם המתין ג' שנים דימתין עוד שנה ואף על הקשוי כתב שאין לה למהר לסתור בנינה כי רחמי שדי מרובים ומטעם דפסק ר"ח דאין תוספת בבאה מחמת טענה משום דאדעתא למיפק לא כתב לה זה הטעם אין שייך באין יכול ליבעול דמידע ידיע דנישאת לו מתחילה לכך: **הדרן עלך הבא על יבמתו**

תורה אור השלם

1. וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל הָאָרֶץ: בראשית א כח
2. וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה גּוֹי וּקְהַל גּוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמְלָכִים מֵחֲלָצֶיךָ יֵצֵאוּ: בראשית לה יא
3. אַל תּוֹכַח לֵץ פֶּן יִשְׂנָאֶךָּ הוֹכַח לְחָכָם וְיֶאֱהָבֶךָּ: משלי ט ח
4. (טז) וַיְצַוּוּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ צִוָּה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: (יז) כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אָנָּא שָׂא נָא פֶּשַׁע אַחֶיךָ וְחַטָּאתָם כִּי רָעָה גְמָלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לְפֶשַׁע עַבְדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ וַיֵּבְךְּ יוֹסֵף בְּדַבְּרָם אֵלָיו: בראשית נ טז-יז
5. וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וַיֹּאמֶר יְיָ עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַייָ בָּאתִי: שמואל א טז ב
6. וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה לִּי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן: בראשית יח יב
7. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל אַבְרָהָם לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הַאַף אֻמְנָם אֵלֵד וַאֲנִי זָקַנְתִּי: בראשית יח יג

הגהות הב"ח

(א) תוס' סד"ה כי הא וכו' אם יכול להתקשות ויש לו כח לכל הפחות וכו' דיש לה תוספת:

מוסף רש"י

שנאמר אביך צוה וגו'. שינו בדבר מפני השלום, כי לא צוה יעקב כן, שלא נחשד יוסף בעיניו (בראשית נ טז). **ולבסוף כתיב ואני זקנתי.** היא אמרה ואדוני זקן אמר לו הקב"ה שהיא אמרה ואני זקנתי (ב"מ פז.). **חוטרא לידה ומרה לקבורה.** רוצה אני שיהא לי בן שיחזיק בידי בזקנותי ואשען עליו וביום מותי יקברני (כתובות סד.).

מוסף תוספות

א. ואליבא דרבי אי אפשר להעמיד ובבעל שני דמודה רבי לענין כתובה דלא מיחזקה בתרי זימני כדפרישית לעיל, (עיין לעיל תוד"ה נישאת). תוס' הרא"ש. ב. דהתם (בנדרים) איהי אתיא למיפק מיניה וחיישינן שמא עיניה נתנה באחר ומעיזה בו לומר טענה שאינה יודעת בבריא, אבל הכא וכו' שבא להפסידה כתובה בטענת ספק [illegible] כמיניה כיון דאיהי בריא.

תוס' חד מקמאי

קי"ל כרב נחמן ור' יוחנן דאמרי מנה לי בידך והלה אמר איני יודע פטור אע"ג דקי"ל כר"ג גבי מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את דאיהי מהימנא דברי ושמא ברי עדיף. הא אסיקנא בפ"ק דכתובות שאני התם דאיכא חזקה מגופיה אי נמי משום דאיכא למימר מיגו אבל הכא כי היכי דאיכא חזקה לדידה דבת בנים איכא חזקה לדידיה דיורה כחץ הוא ואמאי מפקי' מיניה כתובה. וגבי מתני' דנדרים נמי ששנינו דשלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה איכא לעיוני הכי דאפי' משנה אחרונה לא פליג למשנה ראשונה אלא משום עיניה נתנה באחר הא לאו הכי כייפי' לאפוקי ויהיב לה כתובה ומ"ש מנה לי בידך והלה או' איני יודע פטור. וי"ל כיון דנתחייב לו בשעת נשואין בכתובה ה"ל כהלויתני ואיני יודע אם פרעתיך שחייב לדברי הכל כדתנן ההוא בהגוזל זוטא אבל במלתא דר"ג גבי מוכת עץ טוען הבעל שמעולם לא נתחייב לה בכתובה ולפום הכי אי לאו משום מגו א"נ משום חזקת דגופה הוה איהו מהימן:

תוספות ישנים

אשתו משום שם רע צריך לפרש דאם לא אמר משום שם רע אני מוציאה לא מצי אמר לה אילו הייתי יודע וכו' שהרי היה יכול לבודקה. ומדלא בדקה כאשר אנחנו רואים לבסוף כי שקר היה ודאי אמרינן שמחמת שנאה נתן לה גט ואפילו היה יודע בודאי שהשם רע שקר היה מגרשה. וגם כי לשם גרשה מדעתו. אבל הכא ב"ד צוו אותו לגרשה: אי איהי שתקה אנן מי שתקינן. וא"ת התם גבי המוציא את אשתו משום שם רע ואיילונית דאמרינן ר"י אומר אומרין לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך כי נשאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה. אמאי לא פריך תלמודא אי איהו שתיק אנן מי שתקינן וי"ל דודאי הא דקאמר גט בטל ובניה ממזרים לא הוי אלא לעז בעלמא. וגם קשה אמאי לא קאמרי רבנן התם השתא הוא דבריאת כדאמרינן הכא וגם ר' יהודה למה לי טעמא דאמרינן שתיקותיך יפה ליך מדבוריך תיפוק לי דשמא השתא הוא דבריאת ומעיקרא הוות איילונית (כשיגרשה) [כשגירשה] ואין לה כתובה וי"ל דבאיילונית לא מצי למימר השתא הוא דבריאת דלא שכיח דאיילונית תתרפא: א) אבן הכא קשה דלא מיירי בעקר מדקאמר איהי קים לה ביורה כחץ א"כ אין אנו יודעין כלל שהוא עקר וי"ל דהכא קאי אהא דאמרינן לעיל נשאת לשלישי ולא היו לה בנים ושהתה עם שני אנשים [illegible]

ריטב"א. דהתם מיירי כגון שתובעת גט, אבל הכא מיירי כגון שכפו את האיש להוציאה ולא בשביל [illegible]

[illegible] פ שיש לו לגרשני בדין מ"מ לא הוחזקתי לעקרה כי לא שהיתי כי אם שתי פעמים עשר שנים וזאת הפעם [illegible]

א) נראה דצ"ל [illegible]

אלמנה לכהן גדול: עבדי מלוג לא יאכלו. אפילו למ"ד (א) (גיטין דף מז:) קנין פירות כקנין הגוף דמי לא תשיב בהכי קנין כספו כיון שאין הגוף שלו כמו שאין יוצאין בזן ועין לאחר אפילו למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי כדאמר בהחובל (ב"ק דף פט: ושם) אלא יש להביא ראיה דתרומה מחלינן בתר קנין הגוף דבריש פרק בתרא דכריתות (דף כד:) אמר גבי המפקיר עבדו יצא לחירות דמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה אע"פ שאין לרב פירות אלא הגוף ואפילו למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי אתיא: **מנין לכהן כו'.** ממתניתין דקתני בסיפא בת ישראל שנשבית לכהן דעבדי מלוג שלה אוכלין לא בעי למפרך דה"א דאכלי מכח האשה עצמה שאוכלת (ב) ולא מכח הבעל משום שקנינו שקנה קנין להכי פריך מבריית דקתני קנינו שקנה קנין אוכל (ג) וא"כ אפילו אינה אוכלת יש להם לאכול (ד): **לכהן שנשא אשה כו'.** ה"ה שאינה אלא נקט נשא משום דאורסה מדרבנן לא אכלה משום דעולא (כתובות דף מ:) או משום סמפון (ה): **שנאמר** וכהן **כי יקנה נפש.** והא דלרשינו (ו) לעיל בפ' הבא על יבמתו (דף מ.) פליג דכא כהן שנשא בת גרים היינו מנפש יתיבה: **ועבדיו** שקנו **עבדים.** אפילו לרבי מאיר דאמר (בקדושין דף כג:) אין קנין לעבד בלא רבו אפילו ע"מ שיצא בו לחירות משכחת לה עבדים שקנו עבדים במפקיר עבדו (ז) דאוכל בתרומה כדאמרינן בפרק בתרא דכריתות (ד' כד.): **גזירה שמא תאכל לאחר מיתה.** ובעבדי לא בדיל לא שייך למגזר אפי' למ"ד (בסמוך) הדין עמה דכל זמן שלא נבחנה אותם בב"ד אוכלין מכחו (ח) ואחר שנבחנה ושמו לה ב"ד הרי כאילו קנתה עבדיה לאחר מיתת בעלה (ט): **אלא** מעתה בת ישראל שנשאת לכהן לא תאכל שמא כו'.

תימה דלא דמי לבת ישראל שנשאת לכהן דאחר הבעל היתה אוכלת בעצמה (י) ועכשיו אינה אוכלת (יא) אבל כאן אם יאכלו עבדים בחיי הבעל אע"פ שבעצמה אינה אוכלת אינה אוכלת למגזר שמא תאכל לאחר מיתה (יב) ואית סברים דגרסי בת ישראל שנשאת לכהן לא תאכל ופריך דהיא עצמה לא תאכל שמא תאכל אחר מיתה (יג) ולסברים דגרסי נמי לא תאכל אינה לעולם אלא תאכל ופריך שלא תאכל דנקט לא תאכל משום דיבמה ליה לאקשויי מעבדים לעבדים: כרשיני

אחוותא. תאומות ובנותיו היו: **ועשאה כם חורין.** כדי שתהא מותרת לישא. ומדכפיין לרבה אלמא מפקדא: **מנהג הפקר נהגו בה.** לפי שלא היתה יכולה לישא היתה מפקדת עצמה וחוטאים בה לפיכך כפו את רבה לשחררה:

הדרן עלך הבא על יבמתו

אלמנה לכהן גדול. הכניסה לו עבדי מלוג. מה שהאשה מכנסת לבעלה ושמה לו לקבלם עליו באחריות כתובתה כמו שכותבין ולא נדוניא דהנעלת ליה והוא מוסיף כנגדן וכותב סך הכל קבל עליו פלוני כך וכך בכתובתה קוינין לאן ברזל ויש שמכנסת ממון הרבה ואינה כותבת כולו בכתובתה ומשיירת לעצמה הן נכסי מלוג והבעל אוכל פירות והקרן שלה קיים ואם מתו מתו לה (ז) או פחתו פחתו לה. לשון אחר ברזל קרן קיים שאין פוחת ונפסד שאפילו מתו כולן אחריותן עליו לשלם לה כסימות או יגרשנה: **עבדי מלוג לא יאכלו.** לפי שהן שלה והיא חלקה ולקמן בגמרא מפרש טעמא: **בת ישראל שנשאת לכהן.** אפילו עבדי מלוג שאינן שלו יאכלו דהיינו קנינו שקנה קנין וילפינן בגמרא דקנינו שקנה קנין אוכל: **גמ' שנשא אשה וקנה עבדים.** או קנה עבדים: **ומנין לאשה.** בת ישראל לכהן שקנתה עבדים מנכסי מלוג שלה או עבדיו של כהן שקנו עבדים: **ועבדיו שקנו עבדים** גרסי'. וא"ת מה שקנה עבד קנה רבו ולמאי איצטריך קרא לרבוייהו משכחת לה כגון שנתנו לו לעבד מנה על מנת שאין לרבו רשות בו: **וכהן כי יקנה נפש קנין כספו.** קנין כספו קרא יתיבא ודרשינן דלהכי אתא וכהן משמע כהן כי יקנה קנין כספו נפש שעבדו יקנה עבד הוא יאכל בו: **הערל.** כהן ערל אינו אוכל ועבדיו אוכלין כדתנן לקמן (דף ע.): **פומייהו דאיב לבו.** כלומר מחוסרי תקנתא הם אבל עומדים ליתקן ולאכול אבל זו שהיא נעשית חללה אין לה תיקון עולמית: **והרי ממזר.** בת ישראל שנישאת לכהן וילדה בת והבת נישאת לממזר וילדה בן ומתה והבן קיים והרי אם אמו אשת כהן אוכלת בשבילו תרומה לאחר מיתת בעלה לפי שיש לה זרע מן הכהן כדתנן בסיפא בפרקין (דף סט:) והוא אינו אוכל דזר הוא. והוא הדין נמי אי כשר הוה שנולד מישראל כשר נמי אין אוכל ומאכיל אם אמו והא דנקט לאותובי ממזר משום דמתניתין היא: **שמא תאכיל.** עבדי מלוג שלה לאחר מיתת הכהן בעלה אבל בעבדי לאן ברזל ליכא למגזר דהשתא לאו משום דידה אכלי אלא משום כהן שהוא רבן: **אלא מעתה בת ישראל שנישאת לכהן לא תאכיל.** עבדי מלוג בתרומה: **גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה.** אלמה תנן במתניתין בין עבדי מלוג בין עבדי לאן ברזל יאכלו: **באלמנה כהנת.** בת כהן שנשאה לתרומת אביה ממיתת בעלה. ואי אמריגן יאכלו עבדי מלוג בתרומה בחיי בעלה כהן גדול זה משום קיינו שקנה קנין דלא גרעה הך חללה מעבד שקנה עבדים אתיא לאחוויי היתירא אחר מיתתו דאתכילם בתרומה מחמת אביה דאמרה מעיקרא באלמנותי הראשון היו עבדי אוכלין בתרומה דבי נשא: **אינסבי ליה.** לכ"ג אכלי עבדי בתרומה דגברא דאתא דכשמת הדרי למילתא קמייתא ויאכלו עבדי בתרומה דבי נשא כמעיקרא באלמנותי הראשון: **אלמנה כם ישראל.** דלא אתיא לאחוויי מאי איכא למימר מאי טעמא לא אכלי בחיי הא לא גרעה מעבד שקנה עבדים: **לא פליגי.** לא חילקו בין אלמנה לאלמנה: **המכנסת שום נכנעה.** נכסי לאן ברזל שמה לו בכתובתה והיו בהן כלים ודבר המקויים וכשגירשה ונתתה ליטול כתובתה: **היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן.** כמו שקבלתי עלי בשומא ומאז הן בחריותי ושלי הן: הדין

הדרן עלך הבא על יבמתו

אלמנה לכהן גדול. הכניסה לו עבדי מלוג. מה שהאשה מכנסת לבעלה ושמה לו לקבלם עליו באחריות כתובתה כמו שכותבין ולא נדוניא דהנעלת ליה והוא מוסיף כנגדן וכותב סך הכל קבל עליו פלוני כך וכך בכתובתה קוינין לאן ברזל ויש שמכנסת ממון הרבה ואינה כותבת כולו בכתובתה ומשיירת לעצמה הן נכסי מלוג והבעל אוכל פירות והקרן שלה קיים ואם מתו מתו לה (ז) או פחתו פחתו לה. לשון אחר ברזל קרן קיים שאין פוחת ונפסד שאפילו מתו כולן אחריותן עליו לשלם לה כסימות או יגרשנה: **עבדי מלוג לא יאכלו.** לפי שהן שלה והיא חלקה ולקמן בגמרא מפרש טעמא: **בת ישראל שנישאת לכהן.** אפילו עבדי מלוג שאינן שלו יאכלו דהיינו קנינו שקנה קנין וילפינן בגמרא דקנינו שקנה קנין אוכל: **גמ' שנשא אשה וקנה עבדים.** או קנה עבדים: **ומנין לאשה.** בת ישראל לכהן שקנתה עבדים מנכסי מלוג שלה או עבדיו של כהן שקנו עבדים: **ועבדיו שקנו עבדים** גרסי'. וא"ת מה שקנה עבד קנה רבו ולמאי איצטריך קרא לרבוייהו משכחת לה כגון שנתנו לו לעבד מנה על מנת שאין לרבו רשות בו: **וכהן כי יקנה נפש קנין כספו.** קנין כספו קרא יתיבא ודרשינן דלהכי אתא וכהן משמע כהן כי יקנה קנין כספו נפש שעבדו יקנה עבד הוא יאכל בו: **הערל.** כהן ערל אינו אוכל ועבדיו אוכלין כדתנן לקמן (דף ע.): **פומייהו דאיב לבו.** כלומר מחוסרי תקנתא הם אבל עומדים ליתקן ולאכול אבל זו שהיא נעשית חללה אין לה תיקון עולמית: **והרי ממזר.** בת ישראל שנישאת לכהן וילדה בת והבת נישאת לממזר וילדה בן ומתה והבן קיים והרי אם אמו אשת כהן אוכלת בשבילו תרומה לאחר מיתת בעלה לפי שיש לה זרע מן הכהן כדתנן בסיפא בפרקין (דף סט:) והוא אינו אוכל דזר הוא. והוא הדין נמי אי כשר הוה שנולד מישראל כשר נמי אין אוכל ומאכיל אם אמו והא דנקט לאותובי ממזר משום דמתניתין היא: **שמא תאכיל.** עבדי מלוג שלה לאחר מיתת הכהן בעלה אבל בעבדי לאן ברזל ליכא למגזר דהשתא לאו משום דידה אכלי אלא משום כהן שהוא רבן: **אלא מעתה בת ישראל שנישאת לכהן לא תאכיל.** עבדי מלוג בתרומה: **גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה.** אלמה תנן במתניתין בין עבדי מלוג בין עבדי לאן ברזל יאכלו: **באלמנה כהנת.** בת כהן שנשאה לתרומת אביה ממיתת בעלה. ואי אמריגן יאכלו עבדי מלוג בתרומה בחיי בעלה כהן גדול זה משום קיינו שקנה קנין דלא גרעה הך חללה מעבד שקנה עבדים אתיא לאחוויי היתירא אחר מיתתו דאתכילם בתרומה מחמת אביה דאמרה מעיקרא באלמנותי הראשון היו עבדי אוכלין בתרומה דבי נשא: **אינסבי ליה.** לכ"ג אכלי עבדי בתרומה דגברא דאתא דכשמת הדרי למילתא קמייתא ויאכלו עבדי בתרומה דבי נשא כמעיקרא באלמנותי הראשון: **אלמנה כם ישראל.** דלא אתיא לאחוויי מאי איכא למימר מאי טעמא לא אכלי בחיי הא לא גרעה מעבד שקנה עבדים: **לא פליגי.** לא חילקו בין אלמנה לאלמנה: **המכנסת שום נכנעה.** נכסי לאן ברזל שמה לו בכתובתה והיו בהן כלים ודבר המקויים וכשגירשה ונתתה ליטול כתובתה: **היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן.** כמו שקבלתי עלי בשומא ומאז הן בחריותי ושלי הן: הדין

אחוותא ולא מיפקדי והאמר רב אחא בר רב קטינא א"ר יצחק (ב) מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשאה בת חורין אמר רב נחמן בר יצחק אמנהג הפקר נהגו בה:

הדרן עלך הבא על יבמתו

אלמנה (ג) לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הכניסה לו עבדי מלוג ועבדי (ד) צאן ברזל עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה עבדי צאן ברזל יאכלו (ה) ואלו הן עבדי מלוג אם מתו מתו לה ואם הותירו הותירו לה אע"פ (ו) שהוא חייב במזונותן הרי אלו לא יאכלו בתרומה (ז) ואלו הן עבדי צאן ברזל אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו הואיל והוא חייב באחריותן הרי אלו יאכלו בתרומה (ח) בת ישראל שנישאת לכהן והכניסה לו עבדים בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אלו יאכלו בתרומה (ט) ובת כהן שנישאת לישראל והכניסה לו עבדים בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל הרי אלו לא יאכלו בתרומה: **גמ'** ועבדי מלוג לא יאכלו בתרומה אמאי להוי כקנינו שקנה קנין דתניא מנין לכהן (י) שנשא אשה (יא) וקנה עבדים שיאכלו בתרומה שנאמר (יב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו (יג) ומנין לאשה שקנתה עבדים (יד) ועבדיו שקנו עבדים בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו קנינו שקנה קנין אוכל כל האוכל מאכיל כל שאין אוכל אינו מאכיל ולא והרי ערל וכל הטמאים שאינן אוכלין ומאכילין התם פומייהו כאיב להו והרי ממזר שאין אוכל ומאכיל אמר רבינא (טו) קנין אוכל קאמר קנין אוכל מאכיל שאינו אוכל אינו מאכיל ורבא אמר מדאורייתא מיכל אכלי ורבנן הוא דגזרי בהו כדי שתאמר אני איני אוכלת עבדי אינן אוכלין זונה היא אצלו הלכך אתי לאפוקה רב אשי אמר גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה אלא מעתה בת ישראל שנשאת לכהן לא תאכיל גזירה שמא תאכיל לאחר מיתה אלא אמר רב אשי באלמנה כהנת דאתיא לאורויי מעיקרא אכלי בתרומה דבי נשא אינסבי ליה להאי אכלי בתרומה דגבראי והשתא הדרי לי למילתיה קמייתא ולא ידעה דמעיקרא לא שויתה לנפשה חללה השתא שויתה לנפשה חללה תינח אלמנה כהנת אלמנה בת ישראל מאי איכא למימר באלמנותה (טז) לא פליגי רבנן איתמר המכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן הדין עם מי רב יהודה אמר הדין

מסורת הש"ס

(א) גיטין לח. [מג: ע"ש], [ל"ל רש"י ב"מ סט: ד"ה אין מקבלין לאן בחל וכו' ונראה לי שרוב המקבלים כך היו נוהגים לקבל בשמה דקה להכי קרי לה אן], (ב) [ולקמן קז. כתובות נב: ב"מ נג:], (ג) ס"א ופס תוספיתא תוספיתא, (ד) ס"א ופס תוספיתא תוספיתא,

תורה אור השלם

1. וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וְיִלִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ:
ויקרא כב יא

גליון הש"ם

גמ' ועבדיו שקנו עבדים. עי' מיל ד' סמ"ע מ"ד"ס לי הכי בעבדים נמי:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עבדי וכו' למ"ד קנין. נ"ב פרק המולק דף לו:

תוס' חד מקמאי

אלמנה. הא דתנן אלמנה לב"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט והכניסה לו (נכסיו) [עבדיו] מלוג לא יאכלו אסקתה רבא ורב אשי בתראי דמדאורייתא אכלי דלא גרע מקנינו שקנה קנין דתניא מנין לכהן שנשא אשה וקנה עבדים שיאכלו בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו ומנין לאשה שקנתה עבדים ועבדיו שקנו עבדים בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו קנינו שקנה קנין אוכל כל האוכל מאכיל כל שאין אוכל אינו מאכיל אבל מידי דלא קנין הוא אע"פ שאינו אוכל אינו מאכיל שהרי ישראל אע"פ שאין אוכלים ומאכילין אם אמו שהיתה בת ישראל לכהן כדאיתא במתני':

מוסף רש"י

וכפו את רבה ועשאה בת חורין. מפני שלא היתה רואיה לא לעבד ולא לבן חורין (גיטין לח:). **מנהג הפקר נהגו בה.** לאו משום דאיתתא מפקדא אפריה ורמיה, אלא מתוך שלא היתה רואיה לא היתה מיוחדת לאדם ולא היו עוכגין בה הפקר בזמנו (שם) דלא היתה מיוחדת לאדם ולא היתה מפקדת עצמה (שם מג:).

הדרן עלך הבא על יבמתו

(מכאן שייך לעמוד הבא)

הרי זה יאכילנה כרשיני תרומה. אע"פ שמזונותיה עליו, אינו נוזן אם האכילה תרומת כהן, לפי שתרומה ממון שאין לה מוכעים היא הרי נותנה לכל כהן שיאכל ואם רצה היה יכול ליתנה לכהן זה שהשביח לו פרטו ואוחנו כהן מפתמת ניתא ליה ומתיל אם האכילה הרבה כרשיני תרומה, דמה לו להקפיד והלא אינה מיוחדת לו, לפיכך מתוך שיודע שנותן לכהנתו מאותן כרשיני הרבה בענין יפה יותר משאילו היו שלו, ניחא ליה ואינו נוזל, אי נמי שנפלו מבית אבי אמו כהן (ע"ז סו:). **לא יאכילנה כרשיני תרומה.** לפי שאינה שלו ואינו יכול להאכילה תרומה אלא לנכסמתו קנויים לבעל מוכו ומזר ליה זה והקדישו קדושם הגוף למזבח, הפקיע שעבודיה דמלוה ומותר למזבח ואין בו משום גזל, שנאמר (נר' הכ"מ: שכתו) הקדש מפקיעו הואיל ולא היה קני לו ממש אלא עומד לגבות אימנו, ודוקא קדושת הגוף, אבל קדושת דמים לא אלימי לאפקועי שעבוד מלוה דתנן (ערכין כג:) מוסיף עוד דיבר ופודה את הנכסים אלו על מנת לשלם לאשה את כתובתה (ב"ק צ. וכעי"ז בכתובות נט: ונדרים פז: וגיטין מ: ולעיל מג.) ממון, נכרי שהלוה את ישראל על מנת לא הרשיון אלא, דממוסר גוניינא שהיה עומד הממון בביתו של ישראל ואין לנכרי עליו אלא שעבוד, כשבא עת גיורו מפקיע איסור הממון את שעבוד הנכרי ותייב ישראל לנעבר, והא דתנן בפסחים (ל:) נכרי שהלוה לישראל על ממון מוחר בהגאה לאחר הפסח, מוקי לה רבי התם בשהרשיו אצלו, שנתנו במשכון ביד נכרי, דלא מוסור גוניינא ולא שעבוד אלא קנייה ממש (ב"ק צ. וכעי"ז בכתובות ונדרים וגיטין שם ולעיל מז.). ושתרוי, עשה עבדו אפוקיתי ושתרוי הלוה, משותרוי וגובה זה מוכו ממקום אחר (ב"ק צ. וכתובות נט:) או: ופקע ממונו של מלוה (לעיל מז.).

עין משפט נר מצוה

קבח א מיי' פ"ט מהל' עבדים ה"ו סמג עשין פב טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף עט:

א ב מיי' פ"ז מהל' תרומות הל' כ טוי"ד סי' שלד:

ב ג מיי' פט"ז מהל' אישות הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פה סעי' כ:

ג ד מיי' שם פכ"ג הל' כה סמג שם טוש"ע שם סעי' מח:

ד ה מיי' שם סעי' הל' ז טוש"ע שם סעי' כ:

ה ו מיי' פ"ז מהל' תרומות הל' יח טוי"ד סי' שלד:

ו ז מיי' שם הלכה יט:

ז ח מיי' שם פ"ז הל' ג טור שם:

ח ט מיי' שם הל' ח:

ט י כ מיי' פ"ז שם הל' יח טור שם:

תוספות ישנים

עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה. וא"ת למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי אמאי לא יאכלו הא אית ליה בגוייהו פירות וי"ל דגבי תרומה כיון דהוא מן התורה בטינן קנין הגוף דכתיב כי יקנה נפש. וה"ק אמרינן (כריתות כד:) מתוסר גט שחרור אוכל בתרומה אע"ג דאין (לבעל) [להאדון] בו שום פירות שהרי שחרלו מ"מ כיון דגופו קנוי לצדקה גט אוכל בתרומה: **ועבדים** שקנו עבדים. פ"ה וא"ת הא למה לי קרא מה שקנה עבד קנה רבו וי"ל דאלמרינן היכא שנתנו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו וא"ת לר"מ דאמר (איכו) בקדושין (כ"ג) דאפ"ה לא קני ליה עבד דקנו ליה רבו משום דאין קנין לעבד בלא רבו מאי איכא למימר וי"ל דלר"מ נימא דעיקר קרא לאשה שקנתה עבדים ואגב אשה נקט עבדים שקנו עבדים וא"ת והא אשה נמי אמרינן מה שקנתה אשה קנה בעלה וי"ל דהכא מיירי שנתנו לה במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן ובמתנה זכתה ואין הבעל אוכל פירות. וא"ת ואמאי לא פריך מנופה דמתני' בת ישראל שנשאת לכהן והכניסה לו בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל אלמא קנינו שקנה קנין אוכל וי"ל דאי מהתם הוה ידע דלמגזרה אפיר דמשנינן דשאני התם שהיא אוכלת ולכך עבדיה אוכלין מכחה. אבל הכא שאינה אוכלת לא אכלי עבדים דהייט דמשמע כל האוכל מאכיל וכו' אבל פריך מהא דקתמר מכח הפסוק דקנין הגוף דמי כהן שקנה קנין אוכל וכיון דמקרא נפיק ס"ד דאין אילוק בין אוכלת לאינה אוכלת המכה הכהן יש להם לאכול וכו' ומ"מ מצי דוחקא באוכל קאמר קרא דמאכיל אבל קנין שאינו אוכל אינו מאכיל: ת"ל וכהן כי יקנה נפש קנין כספו דדרשינן וכהן כי יקנה כספו נפש יאכל וכו'. וא"ת והא אמרינן (לקמן) [לעיל] לפנוש דכה כהן שנשא בת גרים. וי"ל דמיירא דנפש קא דרים:

מוסף תוספות

א. דלא קרינא ביה עבדו. תוס' הל"ש. ועי' ב"ק ל. תוד"ה כ"מ. ב. [ד]זכות הוא שזכתה תורה לאוכלין שיאכילו וכוכהנים עצמן עשאן הכתוב. רמב"ן. ג. אלמא קנינא דכספו קנינו דאוכל מחמתו. רמב"ן. ד. ומ"מ משני שהם אוכלים מכח האשה. ר"פ. ה. אבל דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה. תוס' הל"ש. ו. מיניה. תוס' הל"ש. ז. שקנו עצמם ונכסיהם לנפשם אלא שמעוכבים גט שחרור. ריטב"פ. ח. דהא מיחסרא גובינא. תוס' הל"ש. ט. והוי כקנין חדש ולא אתי לאיחלופי. ר"פ. י. ולפיכך עבדיה אוכלים. ריטב"פ. יא. [ד]כיון דאיהי לא אכלה הואיל דאכיל. ריטב"פ. יב. [ד]אתי למימר לאו מטונא דידה קאכלי. ר"פ. יג. דקסברה דבזכותו יכולה לאכול כל ימי מיגר אלמנותה בביתו. ריטב"פ.

ברשיני תרומה. אר"י דעיקרס קיימי למאכל בהמה דאם היו עיקרס לאדם היה אסור ליתנס לבהמה משום הפסד תרומה ומ"מ חזו לאדם [א] דאי לא חזו כלל לאדם פטורין מתרומה ומעשר כדאמר בריש כלל גדול (שבת דף סח. ושם):

לא יאכילנה כרשיני תרומה. והא דתנן (עירובין דף כו:) מערבין לישראל בתרומה דשרי בהנאה אר"ת דהיינו דוקא הנאה שאין של כילוי [ב] אבל הנאה של כילוי כגון להאכיל לבהמתו אסור וכן להדליקה ולהסיקה תחת תבשילו כדתנן במסכת תרומות (פי"א מ"י) מדליקין בשמן של תרומה (ג) במבואות האפילות ע"ג כהן ברשות כהן פי' כשיש שם כהן שצריך לאותה אורה דנר לאחד נר למאה אבל לא ברשות ישראל והא דאמר בכל שעה (פסחים דף לד.) אבא שאול גבל של בית רבי הוה והיה מחמם חמין (ה) בשמן של תרומה שנטמאה אמר ר"ת דהיינו לכהנים שבבית רבי וטעמא דלא אסור אלא הנאה של כילוי מפרש ר"י משום דדרשינן בפ' במה מדליקין (שבת דף כו. ושם) גבי אין מדליקין בטבל טמא את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טמאה ואחת תרומה טהורה מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך פירוש עיקר הנאתה דהיינו אכילה אף תרומה טמאה אין לך בה עיקר הנאה דהיינו הדלקה אלא משעת הרמה ואילך ומהכא יליף דאין מדליקין בטבל טמא ובטבל טהור נמי (ג) משמע גבי עובדא דרבי פנחס בן יאיר (חולין דף ז.) דאסור הנאה של כלוי [ג] היינו משום דהדר ילפינן תרומה טהורה מטמאה [ד] ולא כמו שפירש שם בקונטרס (ט) דכ"ש בטבל טהור דכל שכן לא הוי [ה] דטהור מטמא הוא דילפינן וכי היכי דילפינן לאסור טבל בהנאה של כילוי הכי נמי ילפינן לאסור זו בתרומה דמשעת הרמה לא הותרה אלא לכהנים ולא לישראל (י) א):

(כ) **ישראל** ששכר פרה מכהן שמאכילה כרשיני תרומה אע"פ שמזונותיה עליו. אר"י היינו משום דבהמה האוכלת היא קנין כספו של כהן וישראל אין נהנה אלא הדמים והרי הוא כמוכר תרומה לכהן והדמים שלו אבל כהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה דלאו קנין כספו דכהן הוא דשכירות לא קניא: **דמחייב** בגניבה ואבדה כו'. כאן משמע דהלכתא כמ"ד דשוכר כנושא שכר דמי בהאונסים (ב"מ דף פ:) [ו] וכן הלכה כדמשמע בריש המפקיד (שם דף לו.) גבי שוכר ושואל פעמים שניהם באים כו' ובפרק השואל (שם דף לז.) גבי ההוא דאגר כודני לבי חוזאי [ז] (ו):

אבל כהן ששם פרה מישראל. פירש בקונטרס כששכרה הימנו התנה להחזיר לו דמים אלו אם תכחש או תאנס או יוזלו הפרות ואר"י דאסור לעשות כן משום רבית כדמוכח בפרק איזהו נשך [ח] (שם דף סד.) (מ) אלא איירי בשואל: **עבדי** צאן ברזל יוצאין בשן ועין. תימה לר"י מה ראיה מייתי מהכא לרבי אמי דהא רב יהודה נמי מודה דיוצאין בשן ועין לאיש דחשיב כעבדו כי היכי דחשיב כספו לענין תרומה דתנן עבדי צאן ברזל יאכלו בתרומה ושן ועין ענין אחד הוא כדפי' במתני' ועוד הקשה הר' משה כהן דמי לא מודה רב יהודה דמיחסרי גוביינא וא"כ ברשותיה קיימי [ט] ושחרור מפקיע מידי שעבוד [י] כדאמר לקמן גבי איצטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא דאפי' לרב יהודה מפקיעין מידי שיעבוד [יא] דאפי' שחרור דשן ועין דממילא אמרינן בהחובל (ב"ק דף פט: ושם) דמפקיע מידי שיעבוד [יב] ואין לומר דרבה ורב יוסף דדייקי מהכא תניא כוותיה דרבי אמי לית להו דרבא דאמר שיחרור מפקיע מידי שיעבוד דהא ממתני' דהשולח (גיטין דף מ: ושם) דייק לה ואין לומר לית להו ההוא טעמא דלקמן כיון דמיחסרי גוביינא ברשותיה קיימי דהא רבא אית ליה ההוא טעמא בסמוך ואפ"ה קאמר רבא לרב נחמן והא תניא כוותיה דרבי אמי ותירץ ה"ר שמואל בר' חיים מוורדי"ש דדייק מאבל לא לאשה ומחייס לא איצטריך דפשיטא [יג] אלא לאחר מיתה קאמר דאין יוצאין לאשה משום דהדין עמו [יד]: **הבעל** מוציא מיד הלקוחות. פי' בקונטרס דאפילו מתה היא מוציא הוא מיד הלקוחות [טו] משמע מתוך פירושו דכל זמן שהאשה חיה אין הבעל יכול להוציאם כשמכר הוא עצמו אלא כשמתה האשה דאז יורש כחה והיא היתה יכולה למחות בחייס ותימה הוא דכיון שהמכירה קיימת כל זמן שהאשה שותקת למה תוכל לבטל מכירתו במחאתה על חנם דמחייס אין לה בהם כלום [טז] ועוד דאפילו אם האשה תוכל להוציא מחייס נראה דאין הבעל יכול להוציא אחר מיתה ולא אמרינן דבמקום אשתו קאי כיון שמכר בעצמו [יז] כדמשמע בפרק מי שהיה נשוי (כתובות דף נא:) גבי ההוא גברא דזבין כתובתה דאימיה בטובת הנאה אמר אי אתיא אם ומערערה לא מפלינא לך שכיבא אימיה אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קביל עילויה אחריות דידיה קביל עילויה ונראה כפר"ח דאין המקח קיים כלל אפי' שעה אחת [יח] דתקון רבנן שלא תהא אשה צריכה לטרוח ולחזור להוציא מיד הלקוחות אחר מיתת הבעל דלא דמי לאשה הטורפת מנכסים משועבדים לכתובה דהתם הויא מכירה דשמא לא תהא אשה צריכה לטרוח שיפרעו לה כתובתה או תטרוף מבני חרי אבל היכא שאין יכולים לסלקה בשאר נכסים [יט] תקנו שהמקח בטל לאלתר:

הדין עמה. ותטול כליה: **יאכלו**. ומדאכלי בתרומה ש"מ דידיה נינהו: **ששכר פרה מישראל**. והא שוכר חייב באחריותה אם נגנבה או נאבדה [ב"מ צג.] וקתני לא יאכילנה כרשיני תרומה: ה"ג **ותסברא נהי נמי דחייב בגנבה ואבדה באונסיה ובכחשה ובנפחת דמיה מי מיחייב**. שוכר פטור מן האונסין וכן אם כחשה ואם הוזל דמיה: **הא**. מתניתין לא דמיא אלא לסיפא: **אבל כהן ששם פרה מישראל**. בדמים כששכרה הימנו שמאה לו (י) והתנה עמו להחזירה לו בדמים הללו שאם תכחש או תאנס או יוזלו פרות בעולם יתן הדמים: **יאכילנה כרשיני תרומה**. הואיל וקבלה באחריותו ואף על פי שחוזרת בעיניה אם לא יפחתו דמיה כל כמה דלא הדרה דידיה הוא. **וגבי** עבדים נמי אע"ג דהדרי בעינייהו כיון דלענין יוקרא וזולא קיימי ברשותיה אכלי: **בשילהי פירקיה**. כשסיים הדרשה: **בשן ועין לאיש**. אם סימא הבעל את עינו: **אבל לא לאשה**. אם סימתה עינו דלאו דידה הוא: **לא ימכור**. שאם יגרשנה תטול כליה: **מכרו שניהם**. או זה או זה: **לפרנסה**. אורחא דמילתא נקט שאין אדם מוכר כלי תשמישיו אלא למזונות: **הבעל מוציא**. לא מיבעיא דאם מכר הוא בלא דעתה ומת או גרשה דהיא מוציאה מיד הלקוחות אלא אפילו מתה היא הוא מוציא מיד הלקוחות דמכירה לאו מכירה הואי (א) (ז) שמא ימות הוא בחייה ונמצאת מכירה שלא כדין כל זמן שהיא קיימת: **קנייה מיתנא**. תכריכי המת איסורי הנאה הן כהקדש דגמר שם שם מעגלה ערופה בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מז:): **מי לא מודה רב יהודה דמחוסר גוביינא**. אע"ג דהדין עמה מודה הוא דכל כמה דלא גבתינהו מיניה לאו ברשותה קיימי אלא שיעבודא בעלמא אית לה עלייהו דהא אם נאנסו או נאבדו חייב באחריותן וכיון דברשות יתמי נינהו אתי הקדש דאקדשוה יתמי ומפקע לה לשיעבודייהו ויהבי דמי: **רבא לטעמיה כו' הקדש**. דוקא קדושת הגוף כי האי גוונא אבל קדושת דמים לא כדתנן (ערכין דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים הללו כו': **חמץ**. עובד כוכבים שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה דאתי איסור חמץ ומפקע ליה לשיעבודא דעובד כוכבים. והא דתנן בפרק כל שעה (פסחים דף ל.) מותר בהנאה רבא מוקי לה התם כשהרהינו אצלו שנתנו ישראל בביתו של עובד כוכבים דההוא לא מיחסר גוביינא: ושחרור

[א] הדין (א) עמה ור' אמי אמר הדין עמו רב יהודה אמר הדין עמה משום (ב) שבח בית אביה דידה הוי ר' אמי אמר הדין עמו כיון דאמר מר אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו (ג) הואיל וחייב באחריותן יאכלו אמר רב ספרא מי קתני והן שלו הואיל וחייב באחריותן קתני ולעולם לאו דידיה נינהו וכל היכא דחייב באחריותן אכלי בתרומה והתנן [ב] ישראל (ד) ששכר פרה מכהן הרי זה יאכילנה כרשיני תרומה כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה ותסברא נהי נמי דמחייב בגנבה ואבדה באונסיה בכחשה ובנפחת דמיה מי מיחייב הא לא דמיא אלא לסיפא [ג] ישראל ששם פרה מכהן לא יאכילנה כרשיני תרומה אבל כהן ששם פרה מישראל יאכילנה כרשיני תרומה יתיב רבה ורב יוסף בשילהי פרקיה דרב נחמן ויתבי וקאמרי תניא כותיה דרב יהודה ותניא כותיה דרבי אמי תניא כותיה דר' אמי [ד] עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה תניא כותיה דרב יהודה [ה] המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור ולא עוד אלא אפילו הכנים לה שום משלו אם רצה הבעל למכור לא ימכור מכרו שניהם לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות אמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה א"ל רבא לרב נחמן והתניא כותיה דר' אמי אע"ג דתניא כותיה דר' אמי מסתברא טעמא דרב יהודה משום שבח בית אביה ההיא איתתא דעיילה ליה לגברא איצטלא דמילתא בכתובתה שכיב שקלוה יתמי ופרסוה אמיתנא אמר רבא [ו] קנייה מיתנא אמר ליה נאנאי בריה דרב יוסף בריה דרבא לרב כהנא והאמר רבא אמר רב נחמן הלכה כרב יהודה אמר ליה מי לא מודה רב יהודה דמחוסר גוביינא וכיון דמחוסר גוביינא ברשותיה קאי רבא לטעמיה דאמר רבא (ט) הקדש חמץ ושחרור

ושחרור. ישראל שיעבד עבדו לנ"מ ושחררו הלוה יצא לחירות והמלוה גובה מלוה[ט] ממקום אחר: **בכפוכפה.** שהיא אלף זוז דהא מאי דאשכחו ברשותי' **אכל נמיסן דמי ומיסקל לא.** אלא שלו הן עולמי' קמ"ל:

מתני' והניחה מעוברת. אע"פ שיש לה בנים הימנו והיא אוכלת בתרומה לא יאכלו עבדי אחר בחל בתרומה לפי שהן של יוכשים ויש לעובר בהן חלק ואין לעובר כח להאכילן בתרומה אי משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא אי משום דקסבר יולד שאינו שייך אביו מאכיל לאחר פוסלה מלשוב לבית אביה כנעוריה: **ואינו מאכיל.** אם בת ישראל לכהן היא ומת והניחה מעוברת אין בעובר כח להאכילה וה"ה לעבדיה: **אף בת כהן נכהן.** כיון דאמרת שאין יולד אינו מאכיל היאך העבדים אוכלין בתרומה מפני חלקו של בת כהן שהרי עבדיו הן ואין אוכלים אלא בשבילו והוא אין בו כח להאכיל: **גמ' ממעי כהנת.** בת כהן מעוברת מכהן. אי אמרת משום זרות ליכא ואי משום שאין יולד איכא: **ווו לא שמעתי.** לאיסור אלא להיתירא: **יש לו בנים.** אחרים לבד מעובר זה: **אוכלים.** העבדים בשביל בנים דעובר אינ ליה זכייה: **בשביל משפחה.** שאין אחד מישראל שאין לו יורשין וכל זמן שלא נולד העובר זוכה הקרוב לירושת כהן ואוכלים בגינו: **זו דברי רבי יוסי ולא סבירא ליה.** לשמואל דעובר אית ליה זכייה: **בגדתאה.** בעל אגדה. ל"א שם מקום שהוא בגבול שמו בגדל[ט]: **בי עשרה.** לפרסם את הדבר: **הניח בנים.** הכהן ולא הניחה מעוברת: **אלו ואלו.** עבדי מלוג ועבדי לאן ברזל אוכלין דעבדי מלוג אוכלין בשבילה שהיא אוכלת בשביל בניה ועבדי לאן ברזל אוכלין בשביל בנים: **הניחה מעוברת.** ולא הניח לה בנים: **אלו ואלו אין אוכלין.** שהעובר אינו מאכיל לא את אמו ולא את העבדים: **הניח בנים והניחה מעוברת עבדי מלוג אוכלים.** שהם שלה ואין לעובר חלק בהן והיא אוכלת בשביל בניה: **עבדי לאן ברזל לא יאכלו מפני חלקו של עובר.** שיש לו חלק בהן דאית ליה זכייה ולא ידעינן הי מתרמי לחלקו לפיכך עבדיה אסוריה לאכול: **שהעובר פוסל.** בת כהן המעוברת מישראל: **ואינו מאכיל.** בת ישראל המעוברת מכהן ולא את עבדיו: **הכא מאכלם.** לקמן[ט] מפרש לה: **כולן זכריה** ל"ג כולן אלא ה"ג **זכריה יאכלו כולן נקבות לא יאכלו.** אם יש זכר בבנים אוכלים העבדים בשבילו ולא מייסינן לאלקו של עובר דשמא נקבה היא ואין לה חלק במקום בן ואת"ל זכר הוא שמא תפיל שכל היולדות מאכלה[ט] זכריה ומתלה נקבות ויש שמפילות שמוך מיעוטא דמפילות למתלה דנקיבות הוו לה זכריה הרבויה ליה מיעוטא ולמיעוטא לא מייסינן. כולן נקבות לא יאכלו שמא יהא עובר זכר כו': **דיפוק ליה.** דל"נ הויא נקבה פסלה דכיון שכל אותן שנפיגנו נקבות יש לעובר חלק בהן אפילו היא נקבה:

פוסל ואין מאכיל. נראה לפרש שהעובר פוסל בעבדי אביו[א] ואין מאכיל את אמו[ב] דתרוייהו אעבדים ליכא למימר פוסל בעבדי אביו ואין מאכיל בעבדי אביו דכיון דאשמועינן דפוסל היכי משכחת שיאכיל[ג] ובקונטרס פירש כולה מילתא אאמו ואע"ג דאעבדי אביו אי"ק שהעובר פוסל ואין מאכיל את אמו וה"ק לעבדיו דפוסל: **למאי נפקא מינה** לעובר במעי כהנת. אע"ג דע"כ דרשין ההיא דרשא דילוד מאכיל דמהאי טעמא אמרינן לקמן דבת ישראל לכהן והניחה מעוברת אלא מאכיל דהתם לא שייך טעמא דעובר במעי זרה זר הוא דאפילו זר מאכיל את אמו[ד] ואפילו ממזר[ה] דאמרינן לקמן (ד' סט:) מ"מ מיבעיא ליה לענין עבדיה דליכא למימר דוקא לענין אמו דכתב בה קרא ויליד ביתו הם יאכלו[ו] דמייתי דרשין שמאכיל את אמו דרשין יולד מאכיל אבל עבדיה שאוכלים מטעם קנין כספו לא קאמר קרא יולד מאכיל שאינו יולד לא[ז]:

היינו דקאמר זו שמעתי בו'. ורבנן שהיו אומרים לו כן הוו סברי דטעמא משום דילוד מאכיל: **אוכלין בשביל כל המשפחה בולה.** ה"מ למימר דטעמא דרבנן משום דלא סבירא להו דרשא דשאין יולד אין מאכיל לגבי עבדים ולית להו נמי דעובר במעי זרה זר הוא אלא קבלה היתה בידו דטעמא משום דלא זכי בהו עובר[ח] וקלא תימה דהא מסתמא מעשה ידיהם עד שיולד הוא לעובר ולא לגבי משפחה קשה לר"י דתנן בפרק יוצא לדופן (נדה ד' מד.) דבן יום אחד פוסל מן המרומה ופריך בגמרא מאי אריא בן יום אחד אפי' עובר נמי ומשני רב ששת מתניתין בכהן שיש לו ג' נשים אחת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים משאינה גרושה ובן יום אחד מן הגרושה פוסל בעבדי אביו ולאפוקי מדרבי יוסי דאמר עובר נמי פוסל קמ"ל בן יום אחד אין עובר לא והשתא למה ליה לאוקמי כשיש לו שתי נשים אפי' אין לו אלא אחת גרושה ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא דאוכלין בשביל כל המשפחה דנקבות והוו להו דרב ששת לטעמיה דאית ליה במי שמת[ט] המזכה לעובר קנה ולא אכלי בשביל המשפחה[ט] ולהכי מוקי בשיש לו בנים משאינה גרושה ואין העובר שבמעי גרושה פוסל[ו] משום דלא חיישינן למיעוטא דשמוך מיעוטא דמפילות למתלה דנקבות והוו להו זכריה מיעוטא כדלקמן[יא] ולאפוקי מדר' יוסי דרבי יוסי חיים למיעוטא ואתי שפיר דבפרק מי שמת (ב"ב קמב. ושם) פריך למ"ד המזכה לעובר קנה מדתנן ביולא דופן (נדה דף מד. ושם) בן יום אחד נוחל ומנחיל אבל עובר לא ולא פריך מריש דבן יום אחד פוסל[יב] דאיכא לאוקמא בשתי נשים כו'[יג]: **זן וסבירא ליה.** אע"ג דשמואל פסיק בשע"פ (כתובות דף נט.) כרבי יוחנן הסגלה לאין אדם מקנה דשל"ל[יד] שמואל חשיב עובר כבא לעולם[טו]: אין

שהרחרור מפקיעין מידי שעבוד א"ר יהודה [א]הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על שני אלפים אחד נוטלתו בכתובתה ואחד נותנת דמים ונוטלתו מפני שבח בית אביה מאי קא משמע לן שבח בית אביה דידה הוי הא אמרה רב יהודה הדא זימנא מהו דתימא ה"מ היכא דמטיא למשקל בכתובתה אבל מיתן דמי ומישקל לא קמ"ל: **מתני'** [ב]בת ישראל שניסת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר [ג]שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי אמרו לו מאחר שהעדת לנו על בת ישראל לכהן אף בת כהן לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר: **גמ'** איבעיא להו טעמא דרבי יוסי משום דקסבר עובר במעי זרה זר הוא או דלמא ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל למאי נפקא מינה לעובר במעי כהנת מאי אמר רבה היינו טעמא דרבי יוסי דקסבר עובר במעי זרה זר הוא רב יוסף אמר [ג]ילוד מאכיל שאין ילוד אינו מאכיל מיתיבי אמרו לו לר' יוסי מאחר שהעדת לנו על בת ישראל לכהן בת כהן לכהן מהו אמר להם זו שמעתי וזו לא שמעתי אי אמרת בשלמא עובר במעי זרה זר הוא היינו דקא"ל זו שמעתי וזו לא שמעתי אלא אי אמרת ילוד מאכיל שאין ילוד אין מאכיל מאי זו שמעתי וזו לא שמעתי איהי היא קשיא אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יוסי אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלים משום בנים אין לו בנים אוכלים משום אחים אין לו אחים אוכלים משום משפחה כולה זו ולא ס"ל הא א"ל שמואל לרב חנא בגדתאה [ג]פוק אייתי לי בי עשרה דאימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה אלא [ג]זו וס"ל מאי קמ"ל דפליגי רבנן עליה דרבי יוסי ומי פליגי [ד] מתיב רבי זכאי זו עדות העיד ר' יוסי מפי שמעיה ואבטליון והודו לו אמר רב אשי מי קתני וקבלו והודו לו קתני דמסתבר טעמיה ת"ר[ה] [ד]הניח בנים אלו ואלו אוכלים הניחה מעוברת אלו ואלו אין אוכלים הניח בנים והניחה מעוברת עבדי מלוג אוכלים כדרך שהיא אוכלת עבדי צאן ברזל לא יאכלו מפני חלקו של עובר שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו הבת מאכלת הבן אינו מאכיל [ה]ר"ש בן יוחי אומר זכרים יאכלו כולן נקבות לא יאכלו שמא ימצא עובר זכר ואין לבנות במקום הבן כלום מאי אריא שמא ימצא עובר זכר תיפוק ליה דנקבה נמי פסלה חדא ועוד קאמר חדא דנקבה נמי פסלה ועוד שמא ימצא עובר זכר ואין לבנות במקום הבן כלום זכרים יאכלו והאיכא עובר קסבר אין

מבאיל עבדי אביו אם הוא כהן במעי זרה דחדא מילתא היא, דהא פשיטא דכיון דאם הוא בת ישראל, ולא הו"ל למיתני פוסל אלא אינו מאכיל. ג"כ שלמה. מו"ה לתנן. ד. כיון דמזרע כהן אתי. כ"ש. ה. מאכיל אם אמו, ואין לך זר גדול הימנו. כ"ש. ו. קרי ביה יאכילו. כ"ש. ז. אבל מספקא ליה אי קאי האי דיוקא דילד ביתו דמשמע דוקא ילוד אעבדים. כ"ש. ח. דאי הוה זכי לא הוו אכלי משום דזר הוא או משום דאינו ילוד אינו מאכיל. תוס' כלל פ"ש. ט. ופליג רב ששת אשמואל דאמר וכו' דלרבנן אוכלין בשביל כל המשפחה דסבר שמואל דלרבנן לית ליה זכיה לעובר. ג"ע קמב. תוס"ש בן. י. דכיון דיש לו בנים לא פוסל עובר אע"ג דיש לו זכייה. שם. יא. אבל אם אין לו בנים פוסל עובר גם לרבנן דאית ליה זכייה דבין הוא זכר בין היא נקבה הרי הן שלה. שם. יב. מן התרומה, דוקא בן יום אחד אבל עובר לא אלמא המזכה לעובר לא קנה וקשיא לרב ששת, דהשתא לא מצי לשנויי כדמשני אסיפא. שם. יג. דאיכא למימר דמזכה לעובר קנה, וטעמא משום דלא חיישינן למיעוט משום הכי עובר לא פסיל וכו' אבל מההיא דנוחל פריך שפיר כיון דאמרינן דבת ישראל לעובר קנה אמאי אינו נוחל. מ"ש הש"ס. יד. וכ"ש לדבר שלא בא לעולם דגרע טפי כדאמרינן בסוף פ"ק דנדרים (יג:) דקאמר אפי' לר"מ דאמר אדם מקנה דשל"ל ה"מ לדבר שבא לעולם אבל לדבר שלא בא לעולם לא אמר. כתובות ז: תוס"ש המזכה. טו. א"נ שמואל אית ליה טפי אדם מקנה לדשל"ל ממה שמקנה דשל"ל, וההיא סוגיא דבפ"ק דנדרים אתיא אליבא דרב הונא, וכן מצינו רב נחמן דבהדייא סברתו הפוכה מדרב הונא דר"ה אית ליה בפירות דקל משבאו לעולם אין יכול לחזור בו וגבי עובר קאמר אף לכשתלד לא קנה ור"נ סבר לכשתלד קנה ובפירות דקל קאמר אף משבאו לעולם יכול לחזור בו. שם.

מ) נראה דל"ל נמי שלה שלקח מן האשה בגמל הוא ומותיו מן הגלגולות.

ב) ב"מ קמא: נדה מד., ג) ב"מ קמב: כתובות ז: [זבחים כב.], ג) [ב"מ קה.], ד) [תוספתא פ"ט], ה) ל"ל מלוה שלו. יעב"ץ, ו) [אמנם בסוגיה עג: משמע כפי' הרא"שזן עי' מערכי לשון ערך דינגלת סוף הערה לא], ז) [ע"ב], ח) [לקמן קיט.], ט) [ב"מ דף קמב.].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומי פליגי והאמר ר' זכאי זו עדות:

מוסף רש"י

שהעובר פוסל ואינו מאכיל. כלומר שהעובר שנמצא בת ישראלית מכהן בעלה שמת פוסל את העבד מלאכול בתרומה מפני חלקו דעובר במעי זרה זר הוא ולא קניא ליה וילד ביתו הם יאכלו בלחמו, לאיש ילדו של כהן לקרות כהן עד שיצא לאויר העולם, ואינו מאכיל את אמו שבת ישראלית שעיבתה מכהן, דקס"ל שאוכלת בתרומה בשביל בנה כהן כאילו בעלה כהן מי דקמיה וילד בימו הם יאכלו בלחמו, אבל עובר לא, דס"ל ר' יוסי עובר במעי זרה זר הוא (רש"ם ב"ב קמא:). **בגדתאה.** עיר שבבבל ושמה בגדת, בפסק סדרו של רב שרירא גאון היא מבכת (כתובות ז:). **המזכה.** מתנה על ידי אחר, **לעובר.** שבמעי אמו, קנה (שם).

תוס' חד מקמאי

אני נוטלת אשתכח דדילה נינהו ומצי למימר נחת רוח עשיתי לבעלי אלא אפילו הבעל עצמו במקום אשה קאי ומוציא מיד הלקוחות מכח האשה. ומכרו שניהם לפרנסה רבותא נקט אפילו לפרנסה שנינהם צריכין לו אפ"ה הבעל מוציא מיד הלקוחות ולא מבעי' מה שהכניסה לו מטלטלין שהאשה מוציאה מיד הלקוחות אפי' בחיי בעלה וכן הבעל מכוחה אלא אפי' הכניסה לו קרקעות וקבלם עליו הבעל נמי שיכולה לומר בשעת גביית כתובה קרקעותי אני נוטלת אשתכח דדילה נינהו ואם מכרם הבעל האשה מוציאה מיד הלקוחות אפי' בחיי בעלה וכן אם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מה שלקח מן האשה הוא בטל מיד שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כיון שנטל הבעל עליו. (אבל נכסי מלוג שהגוף שלה אמרי' בפ' ח"ה שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי). ואפי' בחיי הבעל מוציאה מיד הלקוחות ולכך נהגו בנרבונה לכתוב בכתובה הוא נתן לה קרקע פלוני והיא הביאה לו בנדוניתה כדי שתוכל לטרוף מן הלקוחות בחיי הבעל אם מכרן. וכן אם לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה כיון שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי נמי ו)שלקח מן האשה היא ותוציא מהלקוחות אפלו בחיי בעלה ולפיכך אמר רשב"ג שהבעל מוציא מיד הלקוחות מכח האשה. רפ' השולח פי' בדין נכסי האיש והאשה ודין אפותיקי סתם ודין אפותיקי מפורש. ומיהו מילתא

תוספות ישנים

רב יוסף אמר ילד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל אבל לא ס"ל שיהא הטעם משום דעובר במעי זרה זר הוא דא"כ מאי קא מיבעיא לו לרבנן מאחר שהעבדת מה ענין זה לזה בת ישראל שנשאת לכהן עובר במעי זרה [הוא] ולא אכלי אבל במעי כהנת לא פסיל. [ורבה אמר לך אין טעמא דר' יוסי משום דילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל ס"ל מה בעו מייתי רבנן בכהן במעי כהנת הלא ההיא היא דקתאמר מלמודא אלא טעמא משום דעובר במעי זרה הוא: **ואימא** קמייתי המזכה לעובר קנה. וא"ת והא אמר שמואל הלכה כר' יוחנן המגלגל אמר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ס"ל אפי' בהא שהמתנה היא בעולם דבר לבעולם אינו מקנה לר' יוחנן (יג:) דלמבר שלא בא לעולם לא קנה אף דבר שיש בעולם. וא"ל ילד דבר המזכה כדבר שהוא בעולם ומייתי הכא בהוכר שיבה. וא"ת ומאי הא דקאמר זו ולא ס"ל וכו' והאמר ליה שמואל וכו' המזכה לעובר קנה ואם אמרת דהלכה כחכמים אדון לעובר זכיה לגמרא דגם רבנן (ס"ל) דמזכה לעובר קנה אדאים ליה זכיה לעובר ומכוחשין למיעוט קמיפלגי דהיכא תנאי פליגי בהא ופרש"י דר' יוסי סבר מוחשין למיעוט שמא יהיה (לה) זכר קיים ורבנן לא חייסי דסמוך מיעוטא דמפילות למתלה זכרים ומתלה נקבות והו"ל זכרים מיעוטא וי"ל דא"ל לומר כן מדקאמר שמואל לעיל אליבא דרבנן אין לו אחין אוכלין בשביל כל המשפחה א"כ טעמייהו משום דאין מזכה לעובר קונה דאין לומר משום דאין מוחשין למיעוט דהא נמי מיעוטא איכא דבין יהיה הולד זכר או נקבה יהיה לולד חלק בעבדים שאף נקבה מיהא קודם לאחיו ולמשפחה: בולם זכרים יאכלו. הקונטרס לא גרים כולם זכרים דאפי' אי ליכא אלא חד זכר יאכלו בגללו ולא חיישינן למיעוטא שמא יתגלה עובר זכר. אבל בנקבות לא יאכלו ס"ל כולם נקבות דאי איכא חד זכר אכלי דוחקא הוא למחוק נקבת הספרים. ונראה לה"ר נתנאל ליישב נקבת הספרים כולם זכרים יאכלו פי' כולם בין עבדי מלוג בין עבדי לאן ברזל יאכלו כיון דאיכא זכר אבל נקבות לא יאכלו כולם. פי' עבדי לאן ברזל אלא עבדי מלוג בלבד לפי שמכח האשה הם בשיש לו מכח הבעל:

מוסף תוספות

א. כלומר שהעובר, שנתעברה ישראלית מכהן בעלה שמת, פוסל את העבד מלאכול בתרומה מפני חלקו. רשב"ם כ"כ קמא: ב. ישראלית, שעיברתו מכהן וכו'. שם. ג. [ן]אין לפרש כלל פוסל עבדי אביו אם הוא זר במעי כהנת ואינו מז א מי' פכ"ב מהל' אישות הלכה כו טוש"ע אה"ע סי' פח סעיף ג: יז ב ג מי' פ"מ מהל' תרומות הל' ד טור יו"ד סי' שלא: יח ד ה מי' שם טור שם:

עין משפט נר מצוה

ט) ראשון הלכה כו טוש"ע אה"ע סי' פח סעיף ג: יז ב ג מי' פ"מ מהל' תרומות הל' ד טור יו"ד סי' שלא: יח ד ה מי' שם טור שם: